

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. לוד ואונו ... מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הווי
- ב. נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנם
- ג. פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום
- ד. משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג
- ה. חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום
- ו. ברכות קריאת המגילה
- ז. בתוד"ה פסק אמירת על הניסים ומזמורים אחרים
- ח. חל להיות בערב שבת ... אלו ואלו קורין בו ביום... מגילה בשבת לא קרינן ... גזירה שמא ימלנה בידו ... גובין בו ביום ומחלקין בו ביום ... מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה

דף ד.

א. לוד ואונו ... מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הווי

הערים לוד ויפון, בזמן הזה, דינם כמבואר להלן דף ה: ביחס לכרכים המסופקים האם מוקפות מימות יהושע בן נון, ונוהגים לקרוא בשני ימי הפורים, בארבעה עשר בברכה ובהמישה עשר ללא ברכה.¹

¹ כתב במנחת יצחק חלק ח סימן סא "דהנה בשבועות אלו נמצאו בלוד בעת סלילת כביש בעומק כשני מטרים יותר משלשים קברים בצורה של בית הקברות שלם, ועוד יש קברים בשטח זה. ואנשי אתרא קדישא קובעים בבירור שאלה הם קברים של יהודים מתקופת המשנה, לפי מומחיותם ממקומות אחרים. המקום שנמצאו הקברים הוא ליד עיר העתיקה בה גרו תמיד הערבים, עד שבאו לשם בשנת תש"ח אחב"י, א"כ מוכח ביתר תוקף שהעיר העתיקה שהיא חלק מן העיר לוד היום, היתה העיר בעבר, ולידה מהוין לה, היתה בית הקברות, כפי שצריך להיות לפי המשנה, ואם קברים אלה הם מתקופת המשנה, הרי זה עומד באותו מקום בו עמדה לוד בזמן ריב"ל שאמר שלוד היא מוקפת חומה, וכאשר העיר היום גדול מאד (ארבע רבבות) וכולה רצף אחד, בודאי חלק ממנה עומד במקום לוד העתיקה שהיתה מוקפת חומה. והשאלה אם למרות זה אפשר לקבוע שזו ודאי לוד, ולהורות לקרות את המגילה רק בס"ו. או שלמרות הכל אין בכחנו לשנות את הנוהג לקרות בב' הימים, ... ובה נראה דאף עכשיו שמצאו הבה"ק הנ"ל, לא נשתנה דינו, דמידי ספיקא לא נפקא, דאף אם הי' שם איזה עיר שלידה הי' הבה"ק, אבל מי ימר שהיתה לוד המוקפת, דלמא הי' שם עיר אחרת פרוזה, ולוד המוקפת ל"ה באותו מקום, ובצירוף סברת אותן הגדולים שהובא בספר הקודש והמקדש שם, דלא נותנין סמוך לסמוך אף באותו העיר כנ"ל, בודאי אין לחדש ולשנות ממה שהנהיגו עד כעת ולקרות בב' הימים וככל הנ"ל בפרט עכשיו שמצאו הבה"ק שם כנ"ל, הוי כמו איקבע איסרא, נראה דלכ"ע צריכים לקרות המגילה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ב. נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס

על אף שקריאת המגילה היא מצות עשה שהזמן גרמא מכל מקום הכל² חייבים בקריאת המגילה, ואף הנשים חייבות, שאף הן היו באותו הנס כיון שמתחלה היתה הגזירה גם עליהם כמו שכתוב במגילה³. ומחנכים את הילדים שהגיעו לחינוך לקרותה או לשמוע ולצאת ידי חובה⁴, ואפילו בנות קטנות שהגיעו לגיל חינוך חייבות⁵, וכן גרים ועבדים משוחררים.

ולפיכך צריך האיש לקרותה בביתו עבור אשתו ובנותיו, ויש מקומות שנוהגין שהם הולכות לביהכ"נ לעזרת נשים לשמוע הקריאה, אכן יש לברר היטב האם יכולות לשמוע שם ולצאת ידי חובה⁶. ואין הנשים צריכות לבא לבית הכנסת לשומעה ברוב עם⁷.

מכיון⁸ שנשים חייבות במקרא מגילה יכולה אשה מעיקר הדין להוציא את חברתה ידי חובה. אולם ביש לה ממי לשמוע, עדיף שתשמע ואפילו מאיש שיצא ידי חובה, ולא תקרא לעצמה⁹, אבל אם אין לה מי שיקרא לפניו, תקרא היא לעצמה במגילה כשרה¹⁰. וי"א¹¹ שנשים אף מוציאות את האנשים ידי חובת קריאת המגילה, וי"א¹² שהנשים אינם מוציאות את האנשים. וכן עיקר להלכה, אולם לכו"ע לנשים רבות אין האשה מוציאה את חברותיה ידי חובה¹³.

בי"ד בברכה ובט"ו בלא ברכה ולקיים שמחה ומתנות לאביונים בשניהם כמו שכתב במ"א ובמ"ב שם (סק"י) עיין שם, כנלענ"ד.

² שו"ע ונו"כ תרפט א

³ מ"ב שם א

⁴ מ"ב שם ג וביאור הלכה ד"ה את הקטנים והוא בירושלמי (בפרק ב' דמגילה ה"ה) "ריב"ל הוה מכניש בני ביתיה וקרי קמיהון" וכתב על זה הטור מכאן נוהגין במקצת מקומות להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה.

⁵ מ"ב שם ו

⁶ מ"ב

שם

⁷ שו"ת חלקת יעקב ח"ג (סי' קמד). ולפי"ז בנינים קטנים קודמים לבא לבית הכנסת לשמוע מנשים שישמעו אח"כ בקריאה לנשים או בבית ובשו"ת משנה הלכות ח"ד סי' פ"ב וסי' עולת ראייה להגר"א וייס סי' פ"ג דעתם שגם לנשים יש חיוב ברוב עם וקודמות לבנים קטנים.

⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

⁹ בזוהר חדש ברכך ב רות דף מז: "ואמר רבי אבא נשים חייבות במקרא מגילה אבל הם אינן קוראות לאחרים. אבל חייבות לשמוע הברכה מפי המברך ... ומחויבות במקרא מגילה לשמוע מפי הקורא, ומובא בביאור הגר"א

¹⁰ מ"ב שם ח מהחיי"א

¹¹ כן מוכח דעת המחבר שהביא דעה זו בסתם וכ"כ בפמ"ג שם א"א ס"ק ב

¹² כן נראה שהוא דעת הרמ"א דחייבין בשמיעה לא בקריאה, ואין מוציאות אנשים שנחשבות אין מחויב בדבר, דאין חייבת בקריאה. ולא דמי לגר חנוכה דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה, ופסולה מפני כבוד הצבור, ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג, וגם דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה ומקרי שאינה מחויבת בדבר לגבי איש, אבל אשה מוציאה את חברתה. מ"ב שם ז

¹³ דוילא בהו מלתא. שער הציון שם מהקרבן נתנאל בשם התוספות.

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

י"א¹⁴ שאפילו אם האשה קוראה לעצמה או לחברתה מברכת לשמוע מקרא מגילה, שאינה חייבת בקריאה.

למרות שאיש שיצא ידי חובת קריאת המגילה מוציא את חברו או אשה שלא יצא, אשה שכבר יצאה ידי חובה, אינה יכולה להוציא אשה אחרת ידי חובתה, וכן הקטן שלא הגיע למצוות, אינו מוציא ידי חובה לאשה, או לקטן אחר¹⁵.

הקורא את המגילה בבית להוציא את הנשים צריך לברך להן ברכות המגילה, כשם שמברכים האנשים בבית הכנסת¹⁶. ואף מי שבירך כל הברכות וקרא המגילה בבית הכנסת, יכול לחזור ולברך הברכות כולם, לרבות ברכת שהחיינו, להוציא את הנשים בביתו¹⁷. אולם המנהג¹⁸ המקובל הוא שמי שכבר יצא י"ח, וכל שכן אם קורא לנשים, השומעים מברכים לעצמן ולא הקורא, ואם הם פחות מעשרה שומעים מברך כל אחד לעצמו, וביותר מעשרה אחד מהשומעים מברך ומוציא את כל השומעים.

אע"ג¹⁹ שמדין מצות חינוך היה יוצא, אם היה קורא לפני הקטנים והקטנות בביתם, אבל כדי לפרסם הנס ביותר מנהג טוב להביאם בביהמ"ד שישמעו בעבור, כדי לחנכם שגם בגדלותם ישמעו בעבור, וכדי לחנכם במצות פרסומי ניסא. ובלבד שלא יביאו קטנים ביותר שמבלבלין דעת השומעים²⁰.

ומטעם זה נוהגין הקהל לקרות אלו הפסוקים בקול רם שהם עיקר התחלת הנס וסופו, והם איש יהודי. ומרדכי יצא. ליהודים. כי מרדכי. כדי לעורר הקטנים שלא יישנו ויתנו לבם על הקריאה, ומקרין אותם הפסוקים כדי לחנכם.

עכשיו בעו"ה נהפוך הוא, שלבד שאינם שומעים, אלא הם מבלבלים שגם הגדולים אינם יכולים לשמוע, וכל ביאתם הוא רק להכות את המן, ברעשנים ובאקדחי – פורים ופיוצעים אחרים,

¹⁴ רמ"א שם

¹⁵ ביאור הלכה שם ד"ה ונשים מהפמ"ג א"א שנסתפק בזה אם הם בכלל ערבות דלימא בהו ג"כ אף על פי שיצא מוציא. אך הגרע"א בתשובות סי' ז' ובהנהותיו לשו"ע סי' רע"א סק"ב וכ"ה בהג' הת"ס שם בשם הפמ"ג סי' נ"ג א"א סק"ט וכ"ה בספרו ראש יוסף עמ"ס ברכות דף כ' ע"ב ד"ה נשים דמצוות שנשים חייבות בהם הרי הם בכלל ערבות ואפשר להוציאן אפילו מי שכבר יצא ידי חובתו, וכן הכריע בשו"ת אבני נזר סי' תל"ט ובשעה"צ סי' רע"א סק"ט (ועיי' בשו"ת מנה"י ח"ג סי' נ"ד מו"מ נפלא ועמוק בענין זה), ועיי' בשו"ת הר צבי ח"ב סי' קכ"ב.

¹⁶ שו"ע תרצב ג ומ"ב י

¹⁷ אולם ברכה שאחר המגילה הקורא ביחיד או החוזר לקרותה לפני הנשים, אף על פי שמברך לפניה כל הברכות, מכל מקום לאחריה אינו מברך, שאין ברכה אחרונה אלא מנהג, ולא תיקנו לאומרה אלא בעבור. ומכל מקום אם יש שם עשר נשים ששומעות המגילה לצאת ידי חובה רשאי הקורא לברך לאחריה, כיון שעכ"פ יש בזה פרסומי ניסא.

¹⁸ בשו"ת מנה"י ח"ג סי' נ"ג ונ"ד מאריך בזה, תשובות והנהגות ח"א סי' ת"ג, ובשו"ת שלמת חיים להגר"ח זוננפלד זצ"ל סי' רס"ט

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ו

²⁰ מ"ב שם יז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

חצוצרות מצלתים ותופים, הגורמים להפרעת הסדר בבית מקדש מעט, וגרימת מניעת שמיעת מקרא מגילה כהלכה לאנשים המחוייבים בה ובזה אין האב מקיים מצות חינוך כלל²¹. עכשיו ראוי לכל אחד שיהיה לו מגילה כשרה ולקרוא בלחש מלה במלה, שא"א לשמוע מהש"ץ מחמת רעש ובלבול בהמון ומשמיעים קול, וראוי לכל ישראל לנהוג כן מי שהיכולת בידו²².

ג. פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום

פורים דמוקפים שחל בשבת²³, שואלין ודורשין בו ביום בהלכות פורים כדי שיוזכרו ענין היום, וכשחל בחול יוצאין ע"י קריאת מגילה²⁴. וי"א²⁵ שגם בחל בחול צריך לשאול ולדרוש.

ועיקר הענין לחקור ולדרוש ענין הנס, וללמוד הלכות הפורים.

ד. משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו

של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות

חג בחג

יבואר להלן דף לב. בעזהי"ת

ה. חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום

²¹ מ"ב שם יח

²² מ"ב יט

²³ שהרי בזמן הזה אין יכול י"ד לחול בשבת

²⁴ משנה ברורה סימן תרפח ס"ק טז והוא כשיטת הרמב"ם (מגילה פרק א הלכה יג) "ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להזכיר שהוא פורים" מובא בב"י ועל פי הבנת הלח"מ. שם ועיין ברמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ח "ומשה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענינו, ושואלין ודורשין בענינו של יום בכל מועד ומועד, ומה הן קורין, בפסח בפרשת מועדות. משמשע שמחמת הקריאה דורשין ולכן בחל בחול אין צריך לדרוש כיון שקוראין והלכות המגילה ופרסום הנס כתובים במגילה.

²⁵ על מש"כ המחבר תרפח סעי' ו "יום חמשה עשר שחל להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימים לקרותה בערב שבת". כתב בביאור הגר"א "והשמיט מ"ש שואלין ודורשין כו' דס"ל דלאו דוקא בשבת אלא לרבותא אבל הרמב"ם כת' דוקא בשבת וכ"כ תוס' שם ד"ה פורים ואשתמיטתיה זה לבעל לח"מ"

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

חייב²⁶ אדם לקרות המגילה בלילה משעת צאת הכוכבים עד²⁷ עמוד השחר. ולחזור ולשנותה ביום²⁸ מהניץ החמה²⁹, וזכר לנס שהיו צועקים בימי צרתם יום ולילה³⁰. ועיקר קריאתה ביום³¹. ומשום כך מנהג האשכנזים לברך שהחיינו שוב ביום ומכוונים בכך לפטור משלוח מנות מתנות לאביונים, וסעודת פורים שהם ג"כ מצות. ויודיע לשליח ציבור, דבעי כוונה שומע ומשמיע³².

שכח לקרוא בלילה, או שנאנס ולא קראה קודם עמוד השחר שוב לא יקרא דמשעלה עמוד השחר יום הוא³³, ודי בקריאה פעם אחת ביום, ואין צריך לחזור לקרותה לתשלומים ללילה³⁴.

אסור³⁵ לאכול קודם שישמע קריאת המגילה בין לנשים ובין לגברים, אפי' התענית קשה עליו, ודוקא אכילה אסור, אבל טעימה בעלמא מותר לצורך גדול דהיינו חולה קצת, או מי שמתענה והתענית קשה לו, ושיעור טעימה היינו כביצה (לחזו"א 100 גרם ולהגר"ח נאה 57 גרם) פת או עוגה ושאר תבשילים מחמשת מיני דגן, או משקה אלכוהולי כשיעור ביצה³⁶.

אולם סתם משקה ואפילו תה וקפה ושאר משקאות קלים, מותר במקום צער אפילו יותר מכביצה, וכן פירות מותר אפילו הרבה. אבל אדם בריא לכתחילה אין לאכול ולשתות כלום עד אחר קריאת המגילה.

²⁶ שו"ע ונו"כ תרפז א

²⁷ "אף על גב דקריאת שמע עד הצות דווקא, הכא לא גזרינן דילמא אתי למיפשע איידי דהביבא להו", מג"א סק"א בשם סמ"ג. ועיין במג"א סי' תרצ"ב סק"ז שלכן לא אסרו ללמוד קודם קריאת המגילה כמו שאסרו לענין בדיקת חמץ, ועיין ערוה"ש תרפז ד שכמו בכל המצוות ורזיזין מקדימין למצוות וקורין אותה מיד בתחילת הלילה אחר תפלת ערבית, ועיין בה"ח ז.

²⁸ ועיין בג"ב סי' מ"א שדעתו דקריאת הלילה דרבנן וקריאת היום מדברי קבלה ע"ש. ועיין בערוה"ש סעי' ג' דאף דקריאת היום חשובה יותר מ"מ אם באפשרותו לשמוע קריאת מגילה רק פעם אחת או ביום או בלילה יעדיף הלילה, דאין מעבירין על המצוות.

²⁹ ואם קראה מעמוד השחר יצא ואם היה אונס קצת יכול לקרותה לכתחלה משעלה עמוד השחר וזמנה עד סוף היום היינו שקיעת החמה ואם נמשך עד בין השמשות יקראנה בלי ברכה. מ"ב שם ה' ו

³⁰ ולטעם זה, נפקא מינה אם שנג ולא קרא, דיקרא עד הניץ החמה, דאיכא זכר לנס שהיו צועקים בשעה שבני אדם ישנים בעמוד השחר, וביום בניץ החמה. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תרפז ס"ק א

³¹ כמש"ש אלהי אקרא יומם כו' ושם כו' ב' כל היום כו' מנלן דכתי' והימים כו' ובדלילה ל"ק וכן שם א' אין קורין כו' אף על גב דבגמרא אמרו כי קתני אדיום מ"מ מדלא תני אלא ביום וכן בני כפרים לא היו קורין אלא ביום ובתוספתא פ"ב קראה בלילה לא יצא י"ח אר"י מעשה בריב"נ שקראה בצפורי בלילה א"ל אין שעת הסכנה ראייה. ביאור הגר"א תרצב א

³² מ"ב תרצב א, ומתנות לאביונים הביא בפמ"ג שם א"א א

³³ מ"ב תרפז ג

³⁴ שעת שם א

³⁵ רמ"א תרצב ד

³⁶ מ"ב שם יד

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ומשום כך מי שהוא אנוס³⁷ קצת שאינו יכול לילך לבית הכנסת, ואינו יודע לקרוא בעצמו או שאין לו מגילה כשירה, ומשום כך צריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, שיבוא מישחו ויקרא עבורו וקשה לו לעום עד אז, יטעום קודם קריאת המגילה³⁸.

אולם אם טעימת אוכל לבד אינה מספיקה להשקיט רעבונו, והוא שעת הדחק גדול, כגון בחולה וכדומה, יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה, שהוא שעה ורביע קודם הלילה³⁹. והטעם דכיון דחשבינן ליה לילה לענין תפילת ערבית שיכול להתפלל בזמן ההוא חשבינן ליה לילה גם לענין הזה⁴⁰.

ו. ברכות קריאת המגילה

הקורא⁴¹ את המגילה מברך לפניו ג' ברכות אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה: שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

וביום – מנהג הספרדים שאינו חוזר ומברך שהחיינו⁴². ומנהג האשכנזים שאף ביום מברך שהחיינו⁴³. ונכון לכיון בברכת שהחיינו גם על משלוח מנות וסעודת פורים ומתנות לאביונים שהם ג"כ מצות, ויודיע זה להש"ץ המברך דבעי כונת שומע ומשמיע.

מי שבירך או שיצא מאחרים בשהחיינו בלילה וביום אין לו מגילה, לכו"ע לא יברך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה שזוהו דבר הנהוג בכל יום ובכל שבת ויו"ט⁴⁴.

³⁷ שו"ע ונו"כ תרצב ד

³⁸ ובזה אין להקל לקרות מפלג המנחה ולמעלה דהפר"ח קרא תגר על קולא זו ודעתו דקודם צה"כ אינו יוצא כלל אפילו דיעבד וכן משמע דעת הגר"א בביאורו

³⁹ מ"ב שם ס"ק יג

⁴⁰ אכן כ"ז אם הוא נזהר תמיד להתפלל מנחה קודם פלג וכמבואר שם בס"א וכ"כ הגר"א. והנה הפר"ח השיג על תה"ד בעיקר דינו דכיון דבגמרא ילפינן מהא דכתיב ולילה ולא דומיה ולילה לא נקרא עד צה"כ וגם לענין ק"ש רוב הפוסקים חולקין על ר"ת אכן הב"י בס"י תרפ"ו העתיק בשם אורחות חיים בשם הראב"ד דנהגו לקרות קצת מבע"י כדי להקל על האנושים והמעוברות שלא יתענו יותר מדאי וכן מצאתי באשכול [וגם במאירי הביא כעין זה לענין חולות ויולדות שאין צריכין להעריב כ"כ ורש"אין למהר קריאתן אף שהוא עדיין בתחום י"ג] ואף שהפר"ח דחה המנהג הזה בשתי ידים מ"מ כמה אחרונים הליצו בעד המנהג הזה שהביאוהו כמה ראשונים [עיי' בבגדי ישע ובמאמר מרדכי ובמור וקציעה] ודעתם דאף שהמחמיר תבוא עליו ברכה מ"מ לענין חולה ומצטער שמיקל לקרות מבע"י קצת יש לו על מי לסמוך. ואפשר במקום שהדחק גדול אף בצבור יש להקל לקרות אף שאין עדיין לילה גמורה. ביאור הלכה שם ד"ה מפלג

⁴¹ שו"ע ונו"כ תרצב א

⁴² כיון שבירך בלילה יצא דלא נרע מאם בירך אסוכה ולולב בשעת עשייה וכן לכתחילה יש לברך בלילה ומשבירך בלילה אינו מברך ביום כמו בסוכה. ביאור הגר"א שם.

⁴³ שעיקר קריאתה ביום

⁴⁴ מ"ב שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אולם אם גם בלילה לא שמע שהחיינו ואין לו מגילה ביום, י"א⁴⁵ שראוי לברך זמן על היום, מפני תקפו של גס שהיה בו, והרי הוא ככל מועדי ד' שמברכין עליהן זמן. וראוי לסמוך הרכה על היין בסעודה.

אם אבל קורא את המגילה יברך אחר הברכות, משום ברכת שהחיינו שאין האבל מברך להוציא רבים בברכת שהחיינו, והאבל יקרא את המגילה.

ז. בתוד"ה פסק אמירת על הניסים ומזמורים אחרים

אומר קדיש תתקבל לאחר תפיל ערבית קודם קריאת המגילה, ואחר קריאת המגילה בערבית⁴⁶, ואתה קדוש⁴⁷, ולאחר מכן קדיש ללא תתקבל, ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נועם, קודם ואתה קדוש. ובשחרית אומר הצי קדיש אחר שמונה עשרה ולאחר קריאת המגילה ואמירת ובא לציון יאמר קדיש תתקבל.

אומר על הנסים⁴⁸, בלילה בערבית⁴⁹, וברכת המזון. וביום בתפילות וברכת המזון. ואם לא אמרו, אין מהזירין אותו. אולם אם נזכר באותה ברכה, כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אתה להשם, חוזר⁵⁰. ואם שכח על הניסים בברכות המזון כשמוגיע להרחמן יאמר: הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר⁵¹.

⁴⁵ הוא ממור וקציעה ואף שהוא מדברי קבלה, צריך חזוק כשל תורה ויותר ביחיד מפני תקפו של גס שהיה בו וכיון דמזמן לזמן קאתי הרי הוא לענין זה ככל מועדי ד' שמברכין עליהן זמן. וזמן לא בעי כוס דהלכתא אומר אפילו בשוק ושפיר הוא לכתחלה למאן דלית ליה מגילה למסמך זמן אכוס דסעודה עכ"ל ובאמת לפי סברתו היה לו לברך ג"כ ברכת שעשה נסים, אח"כ מצאתי בברכי יוסף וז"ל אם אין לו מגילה יברך שהחיינו אך לא יברך ברכת שעשה נסים וברכת הרב את ריבנו נר"י מלכו וצ"ע למעשה. ביאור הלכה שם ד"ה ושהחיינו

⁴⁶ שו"ע ונו"כ תרצ"ג א ומ"ב א

⁴⁷ שסמוך אחר פסוק אלהי אקרא כו' פרק כב בתהילים וכל המזמור נאמר על אסתר כמ"ש רש"י ד... ביאור הגר"א שם

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴⁹ אפילו אם הקדים להתפלל ערבית קודם צאת הכוכבים, דהתירו להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה, ולא משתמיט אחד מן הפוסקים לומר דבראש חודש אין לומר בזה יעלה ויבא, וכן מדהתירו להבדיל מפלג המנחה ולמעלה אחר שהתפלל ערבית, אלא ודאי דחשבינן לעניני תפלה ללילה. מ"ב שם ו שער הציון ו

⁵⁰ שו"ע תרפ"ב א

⁵¹ וכן יעשה אם שכח בתפילה ונזכר קודם שעקר רגליו מ"ב שם ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

בני הערים⁵² אין אומרים על הנסים רק ביום י"ד, אבל לא בט"ו, ובליל י"ד, אף על פי שלא קראו המגילה עדיין, אומר על הנסים, בתפלת ערבית. ובני המוקפים אומרים בט"ו אך לא בי"ד. אולם אם אמרו אין מחזירין אותו דמ"מ יש קצת שייכות בימים אלו.

שחרית משכימין לתפילה כיון שמוטל על כל אחד להתעסק באותו יום במצות רבות, משלוח מנות ומתנות לאביונים ואכילת סעודת פורים, וגם מאחרים אותו יום בבית הכנסת בקריאת מגילה ואמירת פיוטים⁵³. ואין לחלוץ התפילין אף שהתפללו כבר, עד אחר קריאת המגילה דדרשינן ויקר הנאמר במגילה אלו תפילין ואין קורין בו הלל⁵⁴. ובשני הימים י"ד וט"ו אין נופלים על פניהם. ואין אומרים למנצח ואל ארך אפים.

דף ד:

**ח. חל להיות בערב שבת ... אלו ואלו קורין בו ביום...
מגילה בשבת לא קרינן ... גזירה שמא יטלנה בידו ...
גובין בו ביום ומחלקין בו ביום ... מפני שעניניהם של
עניים נשואות במקרא מגילה**

פורים⁵⁵ דמוקפין שחל להיות בשבת (דאילו י"ד לא יבא לעולם בשבת⁵⁶) נקרא "פורים המשולש" מכיון שמחלקים את מצותיו לשלושה ימים כדלהלן, אין קורין את המגילה בשבת שגזרו רבנן שמא ילך אצל חכם ללמדה איך לקרותה, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים, אלא מקדימין לקרותה בליל ששי⁵⁷ ובע"ש ביום ששי. ומברכים על קריאתה לילה ויום, שלוש ברכות כדרך שמברכין כשחל בחול.

⁵² רמ"א תרצג ב

⁵³ מהצ"ש שם ב

⁵⁴ כלומר שמן הראוי היה לקרוא הלל על נס הנעשה ביום זה וכבר נתנו מעם לדבר בפרק קמא דמגילה (יד). משום דקריאת המגילה זו היא הלילה ורבא אמר מי דמי בשלמא התם הללו עבדי ה' (תהלים קיג א) ולא עבדי פרעה אבל הכא מאי נימא הללו עבדי יי' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן כלומר דהא לא ננאלו אלא מן המיתה בלבד אבל עדיין נשארו משועבדים לאחשורוש. ב"י שם ולכן גם אם אין לו מגילה ואין לו קריאתה זו הלילה לא לא יאמר הלל דאכתי עבדי אחשורוש אנן. שעת"ש שם ג מהברכ"י

⁵⁵ שו"ע ונו"כ תרפח ו

⁵⁶ ובב"י שם והוא בירושלמי פרק קמא דמגילה (ה"ב) משום דאם י"ד בשבת יבוא יום הכפורים בערב שבת

⁵⁷ כלומר הלילה שאחרי המישי

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ונוהגים בירושלים לברך את ברכות המגילה לפנייה ולאחריה אף כשקורא ביחיד⁵⁸, אמנם לכתחילה יש להתאמץ ולעשות כל טעדי יתר מאשר כשחל בחול, לשמוע את קריאת המגילה בעשרה⁵⁹.

אולם למרות שקוראים כל כלל ישראל באותו היום בי"ד אדר ב"פורים משולש", בן עיר פרוזה לא יצא ידי חובתו ע"י שמיעת המגילה מבן כרך, אבל בן עיר פרוזה יכול להוציא בן כרך ידי חובתו, ואם לא הקפיד על כך ושמע הקריאה מבן כרך, לכתחילה יקרא שוב את המגילה בלי ברכה⁶⁰.

וגובים מעות מתנות לאביונים ביום ששי, ומחלקים אותם בו ביום. אך אין אומרים על הנסים בתפילה וברכת המזון. ואם אמר אין מחזירים אותו⁶¹. ואין מוצאים ספר תורה לקרוא ויבא עמלק. ואין יוצאים בו סעודה ומשלוח מנות.

ביום שבת מוציאים שני ספרים, ובשני קורין ויבא עמלק. ואומרים על הנסים בתפילה וברכת המזון, ואם שכח אין מחזירין אות כדינו ביום חול כנזכר, ושואלין ודורשין בו ביום בהלכות פורים, כדי שיזכרו ענין היום. ומותר לטלטל את המגילה בשבת⁶².

⁵⁸ שו"ת שלמת היים להגרי"ח זוננפלד זצ"ל סי' ק"ב וק"ג [ושכן ראה בס' בני בנימין דכן עשו מעשה עפ"י בית דין בשנת תקי"ד], חזון איש סי' קנ"ה סק"ב [דמדברי הרמב"ם מבואר דשלא בזמנו הנאמר בגמ' אינו אלא חוץ מי"ד ומ"ו (וכן ס"ל לפמ"ג סי' תרצ"ו מ"ז סק"א באחד מן התירושים עיין שם) אבל בני ט"ו הקורין בי"ד איכא פרסומי ניסא טובא כיון שהוא זמן קריאה לרוב העולם], אור שמח על הרמב"ם פ"א מהל' מגילה הט"ו, מקראי קודש פורים סי' נ', עיר הקודש והמקדש להגרי"מ זצ"ל ח"ג פכ"ו סי' ב', שו"ת יבי"א ח"ו סי' מ"ו, ומבואר מדבריהם דיש לברך ואין לחשוש ליספק ברכות להקל, דכן הוא המנהג.

⁵⁹ שיש לחוש לדעת המ"ב תרצ סב שאין מברכים אם אין עשרה כשחל בשבת.
⁶⁰ שבטורי אבן (מגילה ה.) שלפי דברי רבה (בגמ' שם) שהטעם שאין קוראין את המגילה בשבת הוא משום גזירה שמא יעברנו, אין הקריאה לבני המוקפים ביום שישי מדברי קבלה אלא מדרבנן. ואין דרבנן מוציא דברי קבלה שהם כדברי תורה. מקראי קודש פורים סי' נ"א, פורים המשולש להגר"ש דבליצקי פ"א הערה ט

⁶¹ מ"ב שם טז

⁶² מ"ב שם יח